

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**СОЛОДКОВ АНДРІЙ АНДРІЙОВИЧ**

УДК 343.195(477)

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ПРАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ**  
**ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

**А В Т О Р Е Ф Е Р А Т**  
дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата юридичних наук

**Харків – 2016**

Дисертація є рукописом.

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство науки і освіти України.

**Науковий керівник:** доктор юридичних наук, професор **Шило Ольга Георгіївна**, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, завідувач кафедри кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності, заслужений діяч науки і техніки України.

**Офіційні опоненти:** доктор юридичних наук, професор **Кучинська Оксана Петрівна**, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри правосуддя юридичного факультету;

кандидат юридичних наук, доцент **Гловюк Ірина Василівна**, Національний університет «Одеська юридична академія», доцент кафедри кримінального процесу.

Захист відбудеться «22» лютого 2016 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.01 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого за адресою: 61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 70.

Автореферат розіслано «19» січня 2016 р.

**Вчений секретар**

**спеціалізованої вченої ради**

**В.Ю. Шепітько**

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми.** Статтею 124 Конституції України встановлено, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних. Судочинство провадиться суддею одноособово, колегією суддів чи судом присяжних (ст. 129 Конституції України). Вказані положення Основного закону визначили вектор подальшої законотворчої діяльності у напрямі створення і правового забезпечення функціонування суду присяжних. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» та Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) закріпили організаційні основи та процесуальний порядок здійснення правосуддя судом присяжних. Утім, аналіз законодавчої моделі суду присяжних та практики застосування цієї процесуальної форми дозволяють констатувати недосконалість чинного законодавства в цій частині, існування de-facto форми участі народу у здійсненні правосуддя, яка за своєю правовою природою не є судом присяжних, а крім передбаченого порядку відбору присяжних майже нічим не відрізняється від суду за участю народних засідателів, що раніше був передбачений законодавством України. Цим обумовлюється актуальність дослідження провадження в суді присяжних в Україні, яке має здійснюватися у комплексі із аналізом правової природи суду присяжних, з'ясуванням його сутнісних ознак та існуючих у світі правових моделей.

Розгляд питань суду присяжних є неможливим без вагомого спадку, який залишили видатні вчені минулого Є. В. Васьковський, С. І. Вікторський, Л.Є.Владимиров, М.В. Духовський, І.Н. Закревський, А. Ф. Коні, П.І.Люблінський, К.Ж.Миттермайер, С. А. Муромцев, Н.Н. Розін, І.Я.Фойницький та ін. Історії розвитку суду присяжних присвячено фундаментальне дослідження М.А. Чельцова-Бебутова.

В Україні організаційні та процесуальні аспекти суду присяжних розглянуто в роботах Ю.М. Грошевого, І. В. Гловюк, В.Д. Бринцева, А.Б.Войнарович, В.В. Городовенка, Л.М. Лобойка, С.О. Іваницького, В.С.Канцір, Р.О. Куйбіди, О.П. Кучинської, В.Т. Маляренка, М.М. Михеєнка, В. С. Кульчицького, В.Т. Нора, М.В. Оніщука, С.В. Прилуцького, О.Б.Прокопенка, І. О. Русанової, М.І. Сірого, О. В. Сидорчук, В.І.Теремецького, В. М. Тернавської, В.М. Тertiшника, Р. О. Куйбіди, В.І.Шишкіна, С. Г. Штогуна, О.Г. Яновської та ін.

Окремо слід виділити роботи У. Бернама, В. Берхема, С. Теймана, Р.Уолкера, у яких досліджено правову природу суду присяжних та особливості функціонування його англо-американської моделі.

Вагомий внесок у розробку цієї проблеми зробили російські науковці Л.Б.Алексєєва, Т.В. Апарова, К.Ф. Гуценко, Л.М. Карнозова, В.А.Лазарева, І.Б. Михайловська, П.Л. Михайлов, С.А. Насонов, М.В. Немитіна, Н.В.Осіпова, С.А. Пашин, І.Л. Петрухін, А.В. Смирнов та ін.

Незважаючи на наявність значної кількості наукових досліджень, які тією чи іншою мірою

стосуються заявленої проблематики, в Україні відсутнє комплексне дослідження провадження в суді присяжних. Це зумовило вибір теми дисертаційної роботи, визначило її основні напрями та спонукало до вирішення наукового завдання, зміст якого полягає у проведенні комплексного аналізу теоретичних основ і практики здійснення провадження в суді присяжних в Україні, науковому обґрунтуванні пропозицій, спрямованих на створення оптимальної нормативної моделі провадження в суді присяжних.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертацію виконано на кафедрі кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого в межах цільової комплексної програми «Судова влада: проблеми організації та діяльності» (номер державної реєстрації 0111U000957). Тема дисертації «Теоретичні основи та практика здійснення провадження в суді присяжних в Україні» затверджена вченою радою Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого 21 грудня 2012 р. (протокол № 4).

**Мета й задачі дослідження.** Метою роботи є отримання нових результатів у вигляді наукових висновків щодо сутності суду присяжних, його іманентних ознак, функціонування суду присяжних в Україні, а також вирішення теоретичних і практичних питань, пов'язаних із пошуком оптимальної нормативної моделі цієї форми участі народу у здійсненні правосуддя.

Для досягнення зазначеної мети ставилися такі основні задачі:

- розкрити правову природу суду присяжних та його сутнісні ознаки;
- з'ясувати сутність сучасних світових моделей суду присяжних;
- охарактеризувати правову модель суду присяжних, передбачену КПК України;
- дослідити правовий статус присяжного;
- визначити особливості провадження в суді присяжних за КПК України;
- на підставі проведеного дослідження, а також узагальнення правозастосовної практики виявити недоліки правового регулювання провадження в суді присяжних в Україні та сформулювати науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на його удосконалення.

*Об'єктом дослідження* є кримінальні процесуальні відносини, що виникають і розвиваються у зв'язку із здійсненням провадження в суді присяжних.

*Предметом дослідження* є теоретичні основи та практика здійснення провадження в суді присяжних в Україні.

**Методи дослідження.** У процесі дослідження застосовано систему методів наукового пізнання: порівняльно-правовий, статистичний, системно-структурний, абстрагування, моделювання, узагальнення та ін. Усі вони застосовані у взаємозв'язку, що сприяло досягненню всебічності, повноти й об'єктивності наукового пошуку, конкретності, обґрунтованості й узгодженості сформульованих у дисертаційному дослідженні висновків, достовірності отриманих результатів.

Порівняльно-правовий метод дозволив дослідити існуючі в світі моделі суду присяжних, здійснити їх порівняльний аналіз. Статистичним методом автор оперував у процесі дослідження правозастосовної практики та її узагальнення. Системно-структурний метод покладено до основи характеристики провадження в суді присяжних, його етапів та окремих процесуальних дій. Методи моделювання та абстрагування стали у нагоді при опрацюванні науково-теоретичних моделей змін до кримінального процесуального законодавства України з метою вдосконалення правової регламентації провадження в суді присяжних. Метод узагальнення надав можливість послідовно звести одиничні факти у єдине ціле та сформулювати обґрунтовані висновки, спрямовані на удосконалення законодавчого регулювання досліджуваних питань, подолання його колізій та прогалин.

Нормативно-правову та інформаційну основу дисертації склали: Конституція України; міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; рішення Європейського суду з прав людини; Кримінальний процесуальний кодекс України; закони й підзаконні нормативно-правові акти України; судова практика; законодавство іноземних країн.

Теоретичним підґрунтям дисертаційної роботи послуговували наукові праці у галузі загальної теорії держави та права, конституційного, міжнародного права, судоустрою, кримінального процесу, психології та філософії.

Емпіричну базу дослідження становлять дані, отримані в результаті аналізу практики здійснення кримінального провадження судом присяжних ( матеріали 50 кримінальних проваджень та понад 150 судових рішень (вироків і ухвал), постановлених під час провадження в суді присяжних), а також практика Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ і багаторічний власний досвід роботи автора професійним суддею.

**Наукова новизна одержаних результатів** полягає у тому, що дисертація є першою в Україні кваліфікаційною науковою працею, присвяченою комплексній розробці проблеми здійснення провадження в суді присяжних, у ході якої отримано нові результати у вигляді наукових висновків, спрямованих на вирішення теоретичних і практичних питань, пов'язаних із пошуком оптимальної нормативної моделі провадження в суді присяжних. До найважливіших положень, що містять наукову новизну, слід віднести наступні.

*Вперше:*

- зроблено висновок про необхідність нормативного закріплення вимоги щодо складання нових списків кандидатів у присяжні не пізніше ніж за місяць до закінчення дії повноважень кандидатів у присяжні за попередніми списками;

- висловлено наукову позицію щодо розмежування правового статусу кандидата у присяжні та присяжного, у зв'язку з чим запропоновано ввести до нормативного регулювання порядку

складення списків кандидатів у присяжні (ЗУ «Про судоустрій і статус суддів») та порядку формування складу суду присяжних (КПК) терміну «кандидат у присяжні» і відповідно унормувати його правовий статус;

- запропоновано нормативно передбачити положення про те, що ухвала суду про розгляд кримінального провадження судом присяжних є остаточною; подальша відмова обвинуваченого від розгляду кримінального провадження судом присяжних не приймається;

- з'ясовано, що недотримання передбаченого законом порядку роз'яснення обвинуваченому належного йому права на суд присяжних повинно розглядатися як істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, що своїм правовим наслідком має порушення права на захист і права на справедливий суд. Запропоновано включити право на суд присяжних до змісту письмової пам'ятки про процесуальні права і обов'язки підозрюваного, обвинуваченого;

- обґрунтовано доцільність надання права учасникам судового провадження заяви присяжним невмотивованих відводів;

- аргументовано необхідність закріплення у КПК порядку визначення в підготовчому провадженні складу суду стосовно професійних суддів, які розглядатимуть кримінальне провадження за умови заяви обвинуваченим клопотання про розгляд його справи судом присяжних;

- доведено доцільність впровадження письмової форми голосування суддів і присяжних у нарадчій кімнаті, що забезпечуватиме незалежність присяжних при вирішенні питань, які підлягають розв'язанню при ухваленні рішення суду.

*Удосконалено:*

- теоретичні напрацювання щодо правових наслідків окремої думки судді та присяжного, що повинні полягати в її обов'язковій оцінці судом апеляційної інстанції і вирішенні питання перегляду судового рішення в порядку апеляційного провадження;

- наукову класифікацію обов'язків присяжних (кандидатів у присяжні) за критерієм їх функціонального призначення: (1) обов'язки під час формування колегії присяжних; (2) обов'язки під час судового розгляду; (3) обов'язки під час ухвалення рішення;

- наукові підходи до визначення порядку застосування заходів забезпечення безпеки присяжних, у зв'язку з чим аргументовано думку про доцільність передбачення в КПК підстав та порядку прийняття відповідного рішення уповноваженим суб'єктом.

*Набули подальшого розвитку:*

- наукова позиція, відповідно до якої, виходячи із положень Конституції України, вектор перспективного розвитку кримінального процесуального законодавства має бути спрямовано у напрямі запровадження в Україні суду присяжних з розмежуванням компетенції між колегією

присяжних і професійним суддею (професійними суддями) стосовно вирішення питань факту і права;

- характеристика сутнісних ознак суду присяжних, що полягають у розмежуванні компетенції професійного судді (професійних суддів) і колегії присяжних стосовно вирішення питання події злочину і винуватості або невинуватості у його вчиненні обвинуваченого (підсудного); ухваленні присяжними вердикту, який, як правило, є невмотивованим; можливості скасування вердикту, як правило, лише за наявності істотних порушень процесуального законодавства;

- наукова позиція про те, що правовій природі суду присяжних відповідає лише його англо-американська (класична) модель. Континентальна модель суду присяжних умовно має таку назву в силу данини історичним традиціям;

- пропозиції щодо збільшення кількості присяжних, що перешкоджатиме здійсненню на них впливу з боку професійних суддів і сприятиме їх незалежності.

**Практичне значення одержаних результатів.** Викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані: (а) у науково-дослідницькій сфері – для подальших досліджень провадження в суді присяжних; (б) у законотворчій діяльності – в процесі розробки і прийняття законів України про внесення змін до КПК в частині правового регулювання порядку провадження в суді присяжних; (в) у правозастосовній діяльності – для надання допомоги суддям і працівникам прокуратури; (г) у навчальному процесі – при викладанні курсу кримінального процесу та спецкурсів, підготовці підручників і науково-практичних посібників.

**Апробація результатів дослідження.** Дисертація виконана на кафедрі кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, обговорена на спільному засіданні кафедри кримінального процесу та кримінального процесу і оперативно-розшукової діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого 27 березня 2015 року та рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук у спеціалізованій вченій раді Д 64.086.01 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого. Основні положення й висновки роботи були предметом обговорення на: Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції (27 листопада 2013 р., м. Одеса); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання підготовки фахівців у вищих навчальних закладах: досвід, проблеми, перспективи» (7-8 червня 2013 р., м. Чернігів), Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (26-17 травня 2014 р., м. Одеса); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Судова реформа 1864 року в історії українського державотворення» (14 листопада 2014 р., м. Харків).

**Публікації.** Основні результати дисертації знайшли відображення у 6 статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях (у тому числі – одна – у іноземному науковому виданні), і в тезах 4 доповідей на наукових і науково-практичних конференціях.

**Структура дисертації** зумовлена предметом, метою й завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, що містять 9 підрозділів і 2 пункти, списку використаних джерел (237 найменувань). Загальний обсяг рукопису дисертації становить 219 сторінок, з яких основний текст – 190 сторінок, список використаних джерел – 29 сторінок.

## ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

**У Вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми; стан її наукової розробки; зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначаються мета і задачі дослідження, його методологічна основа; розкривається наукова новизна та практичне значення отриманих результатів; надаються відомості щодо їх апробації.

**Розділ 1.** «Сучасні світові моделі суду присяжних» складається із 3-х підрозділів.

**У підрозділі 1.1.** «Англо-американська модель як класична форма кримінального судочинства за участю присяжних» досліджуються її сутнісні ознаки, які, незважаючи на наявність окремих організаційних та процесуальних особливостей у різних країнах, дозволяють створити про неї комплексне уявлення і виокремити її переваги та недоліки. Англо-американська (класична) модель суду присяжних передбачена законодавством більше тридцяти країн світу, зокрема, Великої Британії, Сполучених Штатів Америки, Канади, Російської Федерації, Іспанії, Бельгії, Мальти та ін.

В англо-американській правовій традиції суд присяжних розглядає кримінальну справу в складі професійного(их) судді(в) та колегії присяжних засідателів, журі яких формується для кожної конкретної справи шляхом випадкової вибірки. Вердикт про винуватість чи невинуватість підсудного ухвалюється колегією присяжних без участі професійного судді. На основі вердикту присяжних, який не є вмотивованим, професійний суддя ухвалює вирок.

Аналіз висловлених у літературі наукових думок дозволив дійти висновку про те, що ця модель суду присяжних має як суттєві переваги, так і певні недоліки. Її безспірною перевагою є те, що саме в умовах класичного суду присяжних відпрацьовується технологія змагального процесу, що детермінує процесуальну активність сторін. Характерним для неї також є формування правової ідеології, у основі якої знаходиться презумпція невинуватості та права людини. Критика суду присяжних у його класичній моделі засновується на тому, що він має складну процедуру, високу економічну вартість, присяжні в ряді випадків неспроможні дати правильну оцінку встановленим



у судовому розгляді фактам, через що досить високим є відсоток виправдувальних вироків, серед яких мають місце «нуліфікуючі» вердикти.

**У підрозділі 1.2. «Європейська (континентальна) модель участі народу у здійсненні правосуддя»** з'ясовуються та розкриваються її сутнісні ознаки як альтернативи класичній моделі суду присяжних, що була запроваджена у Європі і на сучасному етапі функціонує у Франції, Німеччині, Австрії, Італії, Данії, Греції, Республіці Казахстан та ін.

Принциповою особливістю континентальної моделі у всіх її різновидах є те, що для розгляду кримінальної справи створюється єдина колегія з числа професійних суддів та представників народу, які спільно вирішують питання як щодо винуватості або невинуватості підсудного (питання факту), так і стосовно кваліфікації злочину і покарання підсудного (питання права). Таким чином, на відміну від класичної моделі суду присяжних, ядром процесуальної конструкції якої є розмежування компетенції присяжних і професійних суддів, іманентною ознакою континентальної моделі є змішана колегія професійних і непрофесійних суддів. Також її характерними ознаками є ухвалення вмотивованого судового рішення; активність представників народу, які входять до колегії суду, у дослідженні доказів, наданих у судовому розгляді; проведення спільної наради з усіх питань, що підлягають вирішенню при розгляді кримінальної справи і ухваленні вироку, можливість оскарження вироку. Така модель участі представників народу у здійсненні правосуддя має своїх прихильників і опонентів, основними аргументами критичної оцінки яких є відсутність самостійності присяжних при змішаній колегії, вплив професійного судді (суддів) на прийняття ними рішення, пасивна роль присяжних при ухваленні вироку.

**У підрозділі 1.3 «Особливості суду присяжних за законодавством окремих країн на пострадянському просторі – Грузії, Республіки Казахстан і Російської Федерації»** під кутом зору виявлених сутнісних ознак англо-американської і континентальної моделей суду присяжних здійснюється порівняльно-правовий аналіз законодавства Грузії, Республіки Казахстан і РФ, яким регулюється провадження в суді присяжних. Аргументується висновок про те, що на пострадянському просторі сприйняті та впроваджені як класична (Грузія, РФ), так і континентальна модель (Республіка Казахстан) суду присяжних, що не виключає часткової конвергенції процесуальної форми, яка знаходить прояв у впровадженні певних процедурних правил, характерних для іншої моделі.

Розглянуті наукові позиції, стан дискусій навколо розвитку суду присяжних дали підстави стверджувати, що суд присяжних неоднозначно сприймається як у західному науковому дискурсі, так і на пострадянських теренах. Незважаючи на наявність різних, іноді полярних за змістом позицій фахівців з приводу доцільності збереження у законодавстві процесуальної форми

судового розгляду кримінальної справи судом присяжних, вона продовжує існувати і отримує подальший розвиток.

**Розділ 2. «Правовий статус присяжного за законодавством України»** містить два підрозділи, які присвячені дослідженню окремих елементів правового статусу присяжного.

*У підрозділі 2.1. «Вимоги до присяжного. Порядок формування списків присяжних»* аналізується нормативна дефініція присяжного, сформульована у ст. 58 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів», і звертається увага на необхідність поновлення раніше передбаченого у ній положення про те, що присяжні під час розгляду і вирішення справ користуються повноваженнями судді, оскільки воно притаманно змішаній колегії суду присяжних, передбаченій КПК.

Розглядається порядок формування списків присяжних, у контексті чого аргументується пропозиція щодо складання нових списків присяжних не пізніше, ніж за місяць до закінчення повноважень присяжних за попередніми списками. Відзначається, що обов'язковими умовами включення громадянина до списку присяжних є його відповідність вимогам, що містяться в законі, а також надання ним згоди бути присяжним. Остання означає, що особа свідомо погодилася брати участь у здійсненні правосуддя, а тому і бути суб'єктом прав, обов'язків і відповідальності за невиконання чи неналежне виконання цієї функції. Перелік обставин, які виключають включення громадянина до списку присяжних, пропонується доповнити особами, які є підозрюваними або обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення, що, на думку дисертанта, априорі ставить під сумнів неупередженість такої особи.

*У підрозділі 2.2. «Права, обов'язки та відповідальність присяжного»* розкриваються окремі елементи правового статусу присяжного, який визнається спеціальним правовим статусом, що дозволяє йому здійснювати функцію правосуддя. Встановлено необхідність розмежування правового статусу кандидата у присяжні та присяжного. Громадянин України набуває статус кандидата у присяжні з моменту внесення його до списку кандидатів у присяжні; статус присяжного - з моменту складання присяги. У зв'язку з цим аргументовано пропозицію при правовому регулюванні порядку складання списків присяжних, порядку виклику до суду осіб, які внесені до цих списків, а також порядку відбору присяжних оперувати терміном «кандидат у присяжні».

Зазначається, що на відміну від законодавства України, за яким суд присяжних діє у складі двох професійних суддів і трьох присяжних, у багатьох країнах світу до його складу залучається один (два) професійний суддя і від 6 до 12 присяжних. Суттєва кількісна перевага присяжних у складі колегії суду має важливе практичне значення, оскільки таке співвідношення професійних і непрофесійних суддів є одним із факторів, що перешкоджає зловживанню професійними суддями дискреційними повноваженнями та створює належні умови для ухвалення законного,

обґрунтованого і справедливого судового рішення. Зважаючи на це, автором обстоюється наукова позиція щодо доцільності збільшення кількості присяжних і внесення відповідних змін до КПК.

Досліджено процесуальні права і обов'язки кандидата у присяжні і присяжного, а також гарантії здійснення ним правосуддя. Ґрунтуючись на існуючих у науці кримінального процесу класифікаціях обов'язків присяжного і виходячи із їх функціонального призначення, автором запропоновано їх поділ за наступними класифікаційними групами: 1) обов'язки під час формування колегії присяжних; 2) обов'язки під час судового розгляду; 3) обов'язки під час ухвалення рішення суду присяжних.

**Розділ 3. «Особливості провадження в суді присяжних за законодавством України»** складається з 2-х підрозділів.

*У підрозділі 3.1. «Особливості підготовчого провадження в суді присяжних»* з'ясовується специфіка судового провадження на його першому етапі у випадку надходження до суду кримінального провадження щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі. В цьому контексті особлива увага приділена аналізу порядку роз'яснення обвинуваченому права на суд присяжних. Визнано, що таке роз'яснення є гарантією забезпечення права на справедливий суд, у зв'язку з чим невиконання прокурором вимоги закону щодо роз'яснення цього права підозрюваному має бути підставою повернення судом обвинувального акту прокурору; невиконання цієї вимоги судом повинно розцінюватися як істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, що є безумовною підставою для скасування вироку. Визнається за необхідне доповнити перелік прав підозрюваного, обвинуваченого, закріплений статтею 42 КПК, правом на суд присяжних і зазначення його у пам'ятці про процесуальні права і обов'язки підозрюваного, обвинуваченого.

Відзначається необхідність вирішення в законі питання можливих правових наслідків відмови обвинуваченого від розгляду його справи судом присяжних після постановлення ухвали за його клопотанням про розгляд кримінального провадження судом присяжних. На думку дисертанта, така ухвала має бути остаточною; подальша відмова обвинуваченого від застосування цієї процесуальної форми здійснення правосуддя не повинна прийматися.

Досліджуються особливості порядку визначення у підготовчому провадженні складу суду стосовно професійних суддів, які розглядатимуть кримінальне провадження судом присяжних за умови заяви обвинуваченим відповідного клопотання. У зв'язку з цим відзначається відсутність такої процедури в законі, що визнано прогалиною правового регулювання, яка має бути усунута.

*У підрозділі 3.2. «Особливості судового розгляду в суді присяжних»* досліджено специфіку процесуальної форми судового розгляду в суді присяжних. *У пункті 3.2.1. «Процесуальний порядок відбору присяжних»* висновується, що відбір присяжних являє собою процедуру, яка включає сукупність організаційних і процесуальних заходів, спрямованих на

формування такого складу суду з числа громадян України, які здатні чесно і неупереджено судити про обставини вчиненого злочину та ухвалити законний, обґрунтований і справедливий вирок. З урахуванням практики Європейського Суду з прав людини розглядаються особливості дотримання стандарту «створення суду на підставі закону» при формуванні складу суду присяжних.

При дослідженні порядку відбору присяжних окрему увагу приділено процедурі опитування кандидатів у присяжні, яка, видається, має регулювати: (а) черговість опитування кандидатів у присяжні; (б) тривалість опитування; (в) порядок постановки запитань, а саме чи будуть сторони, потерпілий мати право опитувати кандидатів у присяжні індивідуально або ж всі питання повинні бути звернені до всієї групи кандидатів; (г) право головуючого зняти питання учасника судового провадження провокаційного або образливого характеру тощо.

З'ясовується питання щодо кола учасників судового провадження, які мають право ставити присяжним запитання. Незважаючи на відсутність у ч. 3 ст. 387 КПК захисника, законного представника обвинуваченого, а також представника та законного представника потерпілого, зроблено висновок про те, що ці особи мають таке право, оскільки за правилами статей 44, 46, 58, 59 КПК вони користуються процесуальними правами особи, інтереси якої вони представляють, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо обвинуваченим, потерпілим.

Розглянуто сутність відводу як процесуального засобу формування складу суду, який відповідає стандарту неупередженого, його види (вмотивований і невмотивований), а також особливості порядку та практика вирішення питання про відвід у суді присяжних.

**У пункті 3.2.2. «Особливості дослідження доказів у суді присяжних»** звертається увага на те, що одним із найважливіших факторів, під впливом якого формується особисте переконання присяжних з питань вчиненого кримінального правопорушення та винуватості обвинуваченого, є докази, які надаються в суді сторонами. Контекстно відмічається неможливість проведення скороченої процедури судового розгляду (ч. 3 ст. 349 КПК), що, на думку дисертанта, має бути передбачено законом. Аналізуються рівні пізнавальної інформації, яку отримують присяжні під час розгляду справи: 1) інформація про обставини вчиненого злочину (яка отримується безпосередньо при дослідженні доказів); 2) інформація про норми права і правила оцінки доказів (яка отримується від головуючого); 3) інформація про оцінку сторонами обставин вчиненого злочину і досліджені в суді докази (яка отримується в процесі судових дебатів).

Зазначається, що передбаченій КПК моделі суду присяжних притаманна процесуальна активність присяжних, яка, серед іншого, знаходить свій прояв у їх можливості ставити запитання учасникам судового провадження. Найбільш доцільною формою таких запитань визнається письмова, що створює умови для можливого зняття питання головуючим (якщо воно, наприклад,

не стосується цього кримінального провадження чи має образливий характер), а також забезпечує для учасників судового процесу анонімність автора поставленого питання, що, в свою чергу, сприятиме забезпеченню безпеки присяжного.

Зроблено висновок, що передбачений КПК порядок спільного вирішення присяжними разом із професійними суддями питання щодо визнання фактичних даних недопустимими як докази містить певні «ризики» щодо перетворення присяжних у пасивних учасників процесу здійснення правосуддя, які апріорі (в силу відсутності у них спеціальних знань) вимушені підтримувати позицію професійних суддів. Крім того, як свідчить правозастосовна практика, присяжні часто знаходяться під впливом таких фактичних даних, незважаючи на їх оцінку як недопустимих, і підсвідомо керуючись ними, ухвалюють рішення. Зважаючи на це, констатується доцільність усунення присяжних від вирішення питання допустимості отриманих фактичних даних.

**Розділ 4. «Ухвалення вироку судом присяжних»** складається з 2-х підрозділів.

*У підрозділі 4.1. «Особливості формування правосвідомості і внутрішнього переконання присяжного»* на основі аналізу фундаментальних наукових праць видатних учених М.С. Строговича та Ю.М. Грошевого досліджується співвідношення правосвідомості і внутрішнього переконання присяжного; з'ясовуються функції правосвідомості присяжного; визначаються фактори, під впливом яких вона формується. Обґрунтовується, що правосвідомість присяжного слід розглядати як одну із детермінантів, що сприяє формуванню його внутрішнього переконання (при цьому дисертантом підтримується точка зору Ю.М. Грошевого про доцільність заміни терміну «внутрішнє переконання» на «особисте переконання»).

Розглядаються фактори, що впливають на формування особистого переконання присяжного: (а) доведеність або недоведеність обвинувачення під час судового розгляду; (б) особистість обвинуваченого, його ставлення до вчиненого злочину; (в) переконливість позиції прокурора та захисника; (г) поведінка обвинуваченого в судовому засіданні; (д) позиція та поведінка потерпілого в суді; (е) особисте переконання у винуватості (невинуватості) обвинуваченого незалежно від представлених доказів; (ж) особисте ставлення до особи обвинуваченого. З'ясовується роль головуючого і другого судді у формуванні правосвідомості і особистого переконання присяжних, можливість впливу на присяжних (який може бути правомірним і неправомірним). З метою відшукування потенційних можливостей перетворення суду за участю присяжних, який значною мірою продовжує традицію пасивного погодження з точкою зору професійних суддів, у суд, у якому позиція присяжних дасть можливість реалізувати ті переваги, які дійсно притаманні цій формі судочинства, пропонується збільшити кількість присяжних до 7 осіб.

У підрозділі 4.2. «Порядок наради та голосування в суді присяжних» розглядається механізм прийняття рішення судом присяжних.

З урахуванням практики ЄСПЛ і доктринальних позицій аналізується сутність стандарту доказування «поза розумним сумнівом», що має нормативне закріплення стосовно ухвалення вироку (ч. 2 ст. 17 КПК).

На підставі дослідження порядку ухвалення вироку судом присяжних констатується наявність в ньому певних «ризиків», що позбавляють незалежності присяжних, суттєво знижують їх самостійність при ухваленні рішення та створюють умови для здійснення впливу на них з боку професійних суддів. Зокрема, відкрита форма голосування, позиція другого професійного судді, авторитет якого підсвідомо впливає на визначення позиції присяжного, є факторами, що суттєво знижують, а в окремих випадках нівелюють самостійність присяжного при вирішенні питань, що розв'язуються при ухваленні вироку. Зважаючи на це, пропонується запровадити письмову форму голосування як таку, що є гарантією незалежності та самостійності позиції присяжних.

Визнається таким, що потребує удосконалення, положення ч. 5 ст. 391 КПК, відповідно до якого у випадку, коли серед більшості складу суду, яка ухвалила рішення, відсутні професійні судді, головуєчий зобов'язаний надати допомогу присяжним у складенні судового рішення, адже в таких випадках вирок має завжди складатися професійним суддею, зважаючи на вимоги до його змісту, що передбачено КПК.

## ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і вирішення наукового завдання, що полягає у отриманні нових результатів у вигляді наукових висновків щодо сутності суду присяжних, його іманентних ознак, функціонування суду присяжних в Україні, вирішення теоретичних і практичних питань, пов'язаних із пошуком оптимальної нормативної моделі цієї форми участі народу в здійсненні правосуддя. Проведене дослідження дає можливість сформулювати наступні висновки і пропозиції.

1. Еволюція суду присяжних та сучасна практика його організації і функціонування в різних країнах світу дає підстави виділити дві його основні моделі – англо-американську і континентальну. Кожна з них характеризується притаманними їй рисами, проте основна відмінність, що дозволяє чітко їх поділяти, полягає у розмежуванні компетенції присяжних і професійного судді (професійних суддів). В англо-американській правовій традиції суд присяжних розглядає кримінальну справу в складі професійного судді та колегиї присяжних засідателів; при цьому вердикт про винуватість чи невинуватість підсудного ухвалюється колегією присяжних без участі професійного судді. На основі вердикту присяжних професійний

суддя ухвалює вирок. Таким чином, у межах цієї моделі присяжні («судді факту»), які утворюють відносно автономну колегію, приймають самостійне рішення (вердикт) з питання встановлення факту вчинення злочину, його доведеності та винуватості або невинуватості підсудного. Континентальна модель суду присяжних характеризується єдністю колегії суддів (що складається з професійних і непрофесійних суддів – представників народу), які спільно вирішують питання як стосовно факту вчинення злочину і винуватості або невинуватості підсудного, так і щодо кваліфікації злочину і покарання підсудного (питання права).

2. Порівняльно-правовий аналіз указаних моделей суду присяжних дає підстави констатувати відповідність його правовій природі лише англо-американської моделі. Континентальна модель (суд асизів у Франції, суд шеффенів у Німеччині тощо) умовно називається судом присяжних у силу данини історичним традиціям. Будучи формою участі народу у здійсненні правосуддя, змішана колегія суддів, разом із тим, не містить іманентних ознак суду присяжних щодо розмежування компетенції професійних і непрофесійних суддів, ухвалення присяжними немотивованого вердикту тощо.

3. Перевагою класичної моделі суду присяжних є те, що її побудова детермінує процесуальну активність сторін, яка, у свою чергу, є іманентною складовою змагальності. Саме активність сторін судового процесу виступає необхідною передумовою здійснення судом функції арбітра в кримінально-правовому конфлікті, який вирішує його виключно на підставі оцінки доказів, наданих сторонами.

4. Конституція України (ст. 5, п. 4 ст. 124, ч. 1 ст. 127, ч. 2 ст. 129) створила правові підстави для запровадження в Україні суду присяжних. Тим самим визначено вектор перспективного розвитку судоустрійного та процесуального законодавства, а саме – в напрямі впровадження моделі суду присяжних із поділом компетенції між професійними суддями і присяжними, оскільки, як зазначено вище, за своєю правовою природою лише така форма участі народу в здійсненні правосуддя може характеризуватися як суд присяжних.

Зважаючи на це, змішана модель суду присяжних, яка передбачена чинним законодавством України, має розглядатися як така, що в перспективі потребує трансформації.

5. Право на суд присяжних має значення гарантії забезпечення фундаментального права кожного на справедливий суд, що закріплено ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Тому недотримання передбаченого законом порядку роз'яснення підозрюваному, обвинуваченому належного йому права на суд присяжних повинно кваліфікуватися як істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, що своїм правовим наслідком має порушення права на захист і права на справедливий суд.

Системне тлумачення статті 384 і ч. 2 ст. 42 КПК дозволяє дійти висновку, що при виконанні прокурором обов'язку роз'яснення права на суд присяжних має йтися не про

обвинуваченого, а про підозрюваного. У зв'язку з цим запропоновано доповнити ч. 1 ст. 384 КПК після слова «роз'яснити» словом «підозрюваному».

Право на суд присяжних повинно міститися у переліку прав підозрюваного, обвинуваченого, який складає зміст письмової пам'ятки про процесуальні права і обов'язки, що вручається відповідно до ч. 8 ст. 42 КПК.

6. Обґрунтовано необхідність розмежування правового статусу кандидата у присяжні та присяжного, у зв'язку з чим запропоновано ввести до нормативного регулювання порядку складення списків кандидатів у присяжні (ЗУ «Про судоустрій і статус суддів») та порядку формування складу суду присяжних (КПК) терміну «кандидат у присяжні». Межі правового статусу кандидата у присяжні визначаються з моменту внесення особи до списку кандидатів у присяжні до складення нею присяги. Межі правового статусу присяжного визначаються з моменту складення кандидатом у присяжні присяги до оголошення вироку суду (за загальним правилом).

7. Враховуючи потреби правозастосовної практики, зроблено висновок про необхідність нормативного закріплення вимоги щодо складання нових списків кандидатів у присяжні не пізніше ніж за місяць до закінчення дії повноважень кандидатів у присяжні за попередніми списками.

8. Констатовано необхідність відновити у ст. 58 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» положення про те, що присяжні під час розгляду і вирішення справ користуються повноваженнями судді. Його виключення із тексту цієї статті може бути визнано виправданим лише за умови запровадження в Україні англо-американської моделі суду присяжних.

9. Будучи складовою правового статусу присяжного, право на забезпечення його безпеки має бути належно забезпечено як в аспекті встановлення відповідної правової процедури, так і в організаційному та функціональному аспектах. Зважаючи на це, визнано за необхідне передбачити в КПК України підстави та порядок прийняття рішення компетентним суб'єктом стосовно застосування заходів забезпечення безпеки, яке має значення правової підстави для здійснення подальших дій та юридичного факту, що породжує відповідні правові відносини із застосування вказаних заходів, зокрема, стосовно присяжного.

10. Проведеним дослідженням встановлено низку особливостей провадження в суді присяжних, що потребують належного правового регулювання. Зокрема, невирішеним у законі є питання формування складу суду присяжних в частині визначення професійних суддів, які мають увійти до його колегії, у разі заяви обвинуваченим клопотання про застосування цієї процесуальної форми. Підготовче провадження у таких випадках здійснюється судом колегіально у складі трьох суддів, а до суду присяжних мають увійти два професійних судді. Порядок їх визначення має бути закріплено в законі, оскільки є складовою порядку утворення складу суду, що відповідатиме вимозі законного складу суду і забезпечуватиме право кожного на розгляд



справи судом, створеним на підставі закону. Останнє, у свою чергу, є складовою змісту фундаментального права людини на справедливий суд, що гарантується ст. 6 КЗПП.

Також запропоновано нормативно передбачити положення про те, що ухвала суду про розгляд кримінального провадження судом присяжних є остаточною; подальша відмова обвинуваченого від розгляду кримінального провадження судом присяжних не приймається.

Визнано за доцільне в ч. 3 ст. 390 КПК слова «судове провадження» замінити словами «судовий розгляд», оскільки після відбору нового присяжного з початку має починатися не судове провадження (включаючи підготовче провадження), а тільки судовий розгляд.

11. Зважаючи на функціональне призначення невмотивованого відводу, можливість вирішення шляхом його застосування завдання формування колегії суду присяжних, якій довірятимуть вирішення справи сторони кримінального провадження, зокрема щодо її якісного складу, визнано за необхідне передбачити в КПК право учасників судового провадження заяви присяжним невмотивованих відводів.

12. Сформульовано пропозицію доповнити ч. 2 ст. 349 КПК після слів «під час здійснення спеціального судового провадження» словами «і провадження в суді присяжних», що обумовлено неможливістю проведення скороченого судового розгляду у цій категорії кримінальних проваджень.

13. З метою удосконалення процесуальної форми участі присяжних у допиті учасників судового провадження запропоновано закріпити письмову форму їх запитань, які мають подаватися головуючому. Такий порядок створює умови для зняття питання присяжного головуючим, якщо воно не стосується кримінального провадження чи, наприклад, має образливий характер, а також забезпечує для учасників судового процесу анонімність автора поставленого запитання, що, в свою чергу, може мати значення для забезпечення безпеки присяжних.

14. На підставі аналізу механізму прийняття рішення судом присяжних, що передбачено чинним законодавством України, зроблено висновок про наявність в ньому певних «ризиків», які позбавляють незалежності присяжних, суттєво знижують їх самостійність при ухваленні рішення та створюють умови для здійснення впливу на них з боку професійних суддів. З метою усунення цих факторів і відшукування потенційних можливостей перетворення суду за участю присяжних, який значною мірою продовжує традицію пасивного погодження з точкою зору професійних суддів, у суд, у якому активна позиція присяжних дасть можливість реалізувати ті переваги, які дійсно притаманні такій формі судочинства, запропоновано низку змін до чинного законодавства, що стосуються: (а) збільшення кількості присяжних (до 7 осіб); (б) обмеження їх компетенції вирішенням питань, що стосуються доведеності події злочину; винуватості чи невинуватості обвинуваченого у його вчиненні; міри покарання, що має бути йому призначена; наявності обставин, що обтяжують або пом'якшують його покарання; (в) впровадження письмової форми

голосування суддів і присяжних у нарадчій кімнаті, адже відкрита форма голосування, позиція другого судді, авторитет якого підсвідомо впливає на визначення позиції присяжного, є факторами, що суттєво знижують, а в окремих випадках нівелюють самостійність присяжного при вирішенні питань, що розв'язуються при ухваленні вироку.

### **СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ**

1. Солодков А. А. Забезпечення права на справедливий суд у кримінальному провадженні: окремі питання правозастосування / А. А. Солодков // Право України. – 2013. – № 11. – С. 55-62.
2. Солодков А. А. Правовий статус присяжних за законодавством України / А. А. Солодков // Вісник академії митної служби України. Серія «Право».- 2013. - № 2. – С. 19-28.
3. Солодков А. А. Особливості реалізації інституту відводу в суді присяжних / А. А. Солодков // Право і суспільство. – 2014. – 6-2 ч. 2. – с. 231-237.
4. Солодков А. А. Окремі питання провадження в суді присяжних / А. А. Солодков // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. - № 27. - С. 131-134.
5. Солодков А. А. Сучасні світові моделі суду присяжних / А. А. Солодков // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. – 2014. - № 10-2. – Том. 2. – С. 133-135.
6. Солодков А. А. Кримінальне провадження в суді присяжних за законодавством України / А.А. Солодков // Knowledge. Education. Law. Management. – 2014. – № 4 (8). – С. 276-286.
7. Солодков А. А. Особливості правового регулювання КПК України права на суд, встановлений законом: окремі питання правозастосування / А. А. Солодков // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 27 листопада 2013 р., м. Одеса. – Одеса: Юридична література, 2013. – С. 148-151.
8. Солодков А. А. Окремі питання провадження в суді присяжних за кримінальним процесуальним кодексом України / А. А. Солодков //Актуальні питання підготовки фахівців у вищих навчальних закладах: досвід, проблеми, перспективи (Чернігів, 7-8 червня 2013 р.). – Чернігів, 2013. – С. 298-301.
9. Солодков А. А. Особливості правового регулювання статусу присяжних за законодавством України / А. А. Солодков // Правове життя сучасної України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої ювілею академіка С.В. Ківалова (16-17 травня 2014 р., м. Одеса): у 2 т. Т. 1 / відп. ред. В.М. Дрьомін. – Одеса: Юридична література, 2014. - С. 736-739.

10. Солодков А. А. Гарантії прав учасників кримінального провадження за статутом кримінального судочинства 1864 року / А. А. Солодков // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Судова реформа 1864 року в історії українського державотворення». – Х.: Націон. юридич. ун-т імені Ярослава Мудрого; «Друкарня Мадрид», 2014. С.104-106.

## АНОТАЦІЯ

**Солодков А. А. Теоретичні основи та практика здійснення провадження в суді присяжних в Україні.** – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України. – Харків, 2016.

У дисертації на основі здійсненого порівняльно-правового дослідження сучасних світових моделей суду присяжних з'ясовано його сутнісні ознаки; обґрунтовано висновок про відповідність його правовій природі лише його англо-американської (класичної) моделі.

Досліджено провадження в суді присяжних за законодавством України; охарактеризовано правовий статус присяжного; особливості порядку формування складу суду присяжних та розгляду ним кримінального провадження; виявлено та розглянуто чинники, що впливають на формування правосвідомості та особистого переконання присяжного. На підставі аналізу практики здійснення провадження в суді присяжних, враховуючи правові позиції Європейського суду з прав людини, а також досліджені в роботі доктринальні підходи, обґрунтовано пропозиції, спрямовані на удосконалення чинного законодавства України в частині регулювання правового статусу присяжного та порядку здійснення провадження в суді присяжних.

**Ключові слова:** суд присяжних; присяжний; провадження в суді присяжних; право на суд присяжних; склад суду; відбір присяжних; відвід; вирок суду присяжних.

## АННОТАЦИЯ

**Солодков А. А. Теоретические основы и практика осуществления производства в суде присяжных в Украине.** – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины. – Харьков, 2016.

В диссертации на основе проведенного сравнительно-правового исследования современных мировых моделей суда присяжных выявлены его сущностные черты, что дало возможность обосновать вывод о том, что его правовой природе соответствует лишь его англо-американская (классическая) модель.

Исследовано производство в суде присяжных по законодательству Украины и охарактеризован правовой статус присяжного. Обоснована необходимость разграничения правового статуса кандидата в присяжные и присяжного, в связи, с чем предложено ввести в правовое регулирование порядка составления списков кандидатов в присяжные и порядка формирования состава суда присяжных термин «кандидат в присяжные», четко определив его правовой статус.

Проанализированы особенности порядка формирования состава суда присяжных и рассмотрения им уголовного производства. Охарактеризованы процедура разъяснения подозреваемому, обвиняемому его права на суд присяжных и правовые последствия несоблюдения прокурором и судом требований закона об обязательном его разъяснении. Сделан вывод о том, что неразъяснение прокурором подозреваемому права на суд присяжных должно расцениваться как основание для возвращения судом обвинительного акта прокурору. Неразъяснение судом данного права обвиняемому должно рассматриваться как существенное нарушение требований уголовного процессуального закона, а следовательно - как безусловное основание для отмены приговора.

Выявлены и проанализированы факторы, влияющие на формирование правосознания и личного убеждения присяжного. Особое внимание уделено вопросу влияния председательствующего и второго профессионального судьи на присяжных. Подчеркивается необходимость разъяснения присяжным сущности ряда основополагающих положений уголовного производства (презумпции невиновности и обеспечения доказанности вины; правила толкования неустранимых сомнений в пользу обвиняемого; правила о том, что приговор может быть основан лишь на тех доказательствах, которые исследованы в судебном заседании; сущности стандарта доказывания «вне разумного сомнения», который в условиях действующего законодательства Украины приобрел нормативное выражение применительно к приговору (ч. 2 ст. 17 УПК Украины) и т.д.).

На основе анализа практики производства в суде присяжных, учитывая правовые позиции Европейского суда по правам человека, а также исследованные в работе доктринальные подходы к рассмотрению заявленной проблематики, сформулированы предложения, направленные на усовершенствование действующего законодательства Украины в части регулирования статуса присяжного и порядка осуществления производства в суде присяжных.

**Ключевые слова:** суд присяжных; присяжный; производство в суде присяжных; право на суд присяжных; состав суда; отбор присяжных; отвод; приговор суда присяжных.

## SUMMARY

**Solodkov A.A. Theoretical foundations and practice of the realization of a jury trial proceeding in Ukraine. - A manuscript.**

Thesis for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.09 – criminal process and criminalistics and forensics, investigation and search operations. – National Law University, named after Yaroslav the Wise, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2016.

On the basis of comparative-legal approach of modern world models of jury trial its significant features are determined; conclusion concerning its conformity to the only legal nature of the anglo-saxon model (traditional) is proved.

Jury trial proceeding is investigated according to the legislation of Ukraine; legal status of a juror is characterized; peculiarities of the process of formation of a jury trial and consideration of the criminal proceeding; factors which influence the formation of the sense of justice and moral certainty of a jury are revealed and studied. On the basis of the analysis of the jury trial practice, taking into the account ECHR legal opinions and the investigated scientific approaches, propositions referring to the improvement of the going legislation of Ukraine acting in part which regulates the legal status of a juror and the process of the jury trial.

**Keywords:** jury; juror; jury trial; the right to the trial by jury; composition of the court; jury selection; recusation of a juror ; the verdict of the jury.

*Відповідальний за випуск  
кандидат юридичних наук, доцент Фомін С.Б.*

Підписано до друку 10.12.2015 р. Формат 60x90/16  
Папір офсетний. Віддруковано на ризографі.  
Умовн. друк. арк. 0,7. Облік. – вид. арк. 0,9.  
Тираж 100 прим. Зам. № \_\_\_\_\_

Друкарня  
Національного юридичного університету  
імені Ярослава Мудрого  
61024, Харків, вул. Пушкінська, 77